

DRAGUTIN PAVLIČEVIĆ

SJEĆANJE NA ANTU GLAVIČIĆA I NAŠU SURADNJU

Dragutin Pavličević
Petrova 120
HR 10000 Zagreb

UDK: 902-05 Glavičić, A.
Izlaganje sa znanstvenog skupa
Ur.: 2013-06-03

Autor opisuje 40-godišnju suradnju s Antom Glavičićem oko istraživanja povijesti grada Senja, uskoka, Bunjevaca, zatim suradnju u *Senjskom zborniku* kao i suradnju u organizaciji znanstvenih skupova.

Ukratko se osvrće na političke prilike u tom razdoblju.

Gljučne riječi: Ante Glavičić, Senj, muzej, *Senjski zbornik*, uskoci, Bunjevci

Vrsnog arheologa, konzervatora, muzealca, istraživača i afirmatora bogate povijesne i kulturne baštine grada Senja i okolice upoznao sam prije točno pola stoljeća u ljeto 1963. na senjskom kupalištu Điga upravo kad je teški potres zahvatio makedonsku metropolu Skopje. On je skupini mladih Senjana živo i smisleno tumačio sve o potresima od našeg Dubrovnika u 17. st., Zagreba potkraj 19. st. sve do naših dana. To je privuklo moju pozornost, približio sam se i pomalo prisluškiavao. Kada je završio, skočio je stilski dotjeranim skokom u more i zaplivaop poput dupina, pa sam zaključio kako je i on sin ovog našeg, plavog mora *Adrianskog*.

Doplivao sam kao slučajno do njega, čestitao mu na izvanrednom satu povijesti *ex abrupto*. Zahvalio mi je i upitao jesam li ja Senjanin kao i on ili *furešt* koji je slučajno navratio ovamo. Pokazao sam mu prema Vratniku, točnije na vrh Orlova gnijezda, i rekao da tu žive moji preci po majci, Šojati u

selu Francikovcu gdje je nekoć bio samostan franjevac, po čemu je i selo dobilo ime. Zatim sam pokazao na vijugavu cestu koja od Senja vodi prema Krivom Putu, i rekao da se otuda preko Alana dolazi do Krmpota, gdje sam rođen u kućnoj zadruzi Bunjevaca Pavličevića godine 1932.

Nasmijao se i rekao kako smo zavičajnici, *landsmani*. On je rođen samo godinu dana ranije i to, kao i ja, u znaku "rogatog blaga" točnije jarca. Pozvao me je da dodem sutra dopodne na travaricu u Gradski muzej gdje on već tri godine radi kao kustos. Po zanimanju je profesor arheologije, bivši student velikog maga te znanosti Hvaranina Grge Novaka.

Budući da sam tada bio samo nastavnik povijesti, i izvanredni student, gotovo apsolutno, imponirao mi je poziv tog mladog, naočitog profesora. Naravno, otišao sam u muzej. Pokazao mi je tada sve što ima od eksponata i dodao kako ima velike, životne planove na proširenju postava i prostora te kako želi sudjelovati u obnovi ratom uništenog, bombardiranog rodnog Senja. Okrenuo se slavnoj uskočkoj kuli Nehaju za koju tada u poratnoj bijedi malo tko haje. Spominjao je kako treba obnoviti zidine pa i onu kulu koju je navodno novčano pomogao Leon X., te još neke palače u gradu poput Vukasovićeve i Kaštela. Kad sam ga pitao kako to želi postići u vrijeme kad se ne poštuje prošlost, kad je sve to samo "klasna borba u kojoj se slave robovlasnici, feudalci, buržujci umjesto povijesti partije, revolucije i radničkog pokreta, odgovorio je kako će kod Senjana koji su teško stradali u ratu i poslije oslobođenja izazvati pozitivni lokalizam, uspomenu na slavu uskoka, na velikane ovoga malog grada poput Vitezovića, Kranjčevića, Novaka, Nehajeva i druge. To će izvesti preko muzejskog i sličnih društava i organizacija. S nepovjerenjem sam primio zamisao o izdavanju nekog zavičajnog zbornika u vrijeme kad naša republička glasila poput *Historijskog zbornika* koga vodi bivši senjski gimnazijski profesor dr. Jaroslav Šidak muku muči s novcima i suradnicima. Kad se 1965. pojavio *Senjski zbornik*, pomislio sam: "Ovaj se mladi arheolog ne šali jer kopa i duboko i široko, pa možda iskopa koji ćup Ivana Senjanina s turskim zlatnicima. Tada smo se sprijateljili i prilikom svakog posjeta mojim tetkama u Senju, navratio sam u muzej da vidim kako napreduje njegov životni projekt. Oko 1970. sam kao drugi tajnik Povijesnog društva Hrvatske često slušao pohvale profesoru Glavičiću. Kad sam predložio da osnujemo podružnicu Društva u Senju, prvi tajnik prof. Ivan Kampuš je dodao: "Dok je nama profesora Glavičića u Senju, ne treba nam ni Povijesno društvo ni Matica hrvatska!"

U čast kolegi Glavičiću moram istaknuti još jedan, za mene važan dodatak koji govori najbolje o njemu. Naime, kad sam 1972. bio kao prolječar suspendiran s mjesta urednika za povijest u Školskoj knjizi te kad mi je u SR

Hrvatskoj stavljen embargo na objavljivanje mojih radova, Glavičić me je dočekivao još ljubaznije nego inače, pa čak i pozivao na suradnju u *Senjskom zborniku* čim se prilike malo smire. To je uradio iako su tada svi mediji objavili kako sam smijenjen zbog suradnje s dr. Tuđmanom, tada predstojnikom Matice hrvatske za povijest. Dok su se u Novom i Crikvenici ograđivali od mene i moje tobože nacionalističke djelatnosti, u Senju su me zahvaljujući Glavičiću i općoj klimi podržavanja proljećara prihvaćali s poštovanjem i uvažavanjem. Budući da sam tada prijavio doktorsku tezu, Glavičić mi je pomogao oko građe koja se za narodni pokret u Hrvatskoj odnosila na Senj i njegove pravaše. U povjerenju mi je tada rekao kako su ga upozoravali u Komitetu da mora birati podobne suradnike za *Senjski zbornik* kao i za one koje će kao goste pozivati u Senj. Zato me je začudilo kad sam dobio 1974. poziv na otvaranje obnovljene utvrde Nehaj. Kasnije mi je priznao da je objasnio kako sam ja "domaći čovik", da mi je majka iz Francikovca i da pišem nešto o Senju. Dodao je da su se prigovori odnosili i na profesora Milana Moguša, svećenika Milu Bogovića te kasnije na profesore Mirka Valentića, Anđelka Mijatovića i još neke znanstvenike.

Tek kada mi je Akademija nauka Bosne i Hercegovine objavila tri rada koji su 1972. u Hrvatskoj bili izbačeni iz tiska, kad sam 1976. doktorirao i 1978. u riječkim "Dometima" objavio raspravu o Senju o narodnom, protumađarskom pokretu 1883. godine, naša suradnja je bila opširnija. Godine 1980. objavio mi je *Senjski zbornik* sv. 8 veći rad o Senju 1883. godine.

O našoj suradnji svjedoči opširna prepiska koju sam sačuvao u posebnoj fasciklu. U godini 1980./81. sačuvala su se tri Glavičićeva pisma meni. U njima on moli da obradim Bunjevce, da surađujem u *Senjskom zborniku*, da prilikom istraživanja u Beču i Grazu posvetim posebnu pozornost Senju i Bunjevcima. O širini naše suradnje govori Glavičićev dopis od 8. studenog 1980. kojeg donosim u preslici (Sl. 1).

Iz mojeg pisma od 13. prosinca 1981. vidi se da prihvaćam suradnju, da muzeju šaljem moju monografiju, zapravo doktorat *Narodni pokret 1883. u Hrvatskoj* u kojem je i poglavlje o Senju. Usput dodajem da za suradnika uzme i Anđelka Mijatovića, bivšeg političkog zatvorenika koji je tada bio u nemilosti komunističkih vlasti i radio kao skladištar u Zagrebu.

O širini zanimanja profesora Glavičića moram istaknuti kako je u područje svoga rada uvrstio ne samo Senj, nego i čitavo Hrvatsko primorje, Podgorje, Gacku i Liku s težištem na Velebitu sve do Zadarskog zaleđa. Meni je bilo drago što je pomagao kao muzealac u osnivanju muzeja Bunjevaca Krmporučana u Donjim Krmopotama, iako je to bilo područje općine Crikvenica i građa se uglavnom odnosila na NOB-e i etnografiju. Rekao mi je da mora

GRADSKI MUZEJ
S E N J
Senj, 8.XI 1980.

Dragi kolega Pavličeviću,

Ovih dana sam primio Tvoj separat-rad o Franji "ačkom i istočnom pitanju, na kojemu se najljepše zahvaljujem. Separat mi je tim draži da se malo iz starije prošlosti prenesem u noviju!, koja nas veoma zanima. Iz ovoga a i iz nedavno Tvoje izašle knjige "Narodni pokret 1883 g. u Hrvatskoj" vidim Tvoj uži znanstveni interes i usmjerenje. Drago mi je da si se tome opredjelio, no još se uvijek prisjećam jednog našeg razgovora u Muzeju a odnosio se na naše Bunjevce-stanovnike Krmpota i okolice i to onoga prvog doseljenja u ovaj kraj. Iz onoga razgovora proizlazi da su ovi naši Bunjevci ustvari, u što ne treba sumnjati, isto Uskoci a koji su poslije Madridskog mira /nešto prije ili kasnije/ zajedno s Uskocima djelovali i borili se protiv Turaka i Mlečana. Pa ako bi slijedeće godine imali znanstveni kolkovij u Senju a koji bi se odnosio na stariju i noviju prošlost Senja bilo bi mi drago ako bi jednim takvim referatom mogao nastupiti /Bunjevci-Uskoci/, jer naši Bunjevci to očekuju od nas, odnosno smatramo da bi nam Ti bio najpogodniji.

Znam da imaš svoje teme i znanstvene obaveze u Centru, koje Ti vjerojatno ne dozvoljavaju da napraviš "izlet" u ovu našu prošlost. Apeliram na Tebe da tu nešto učiniš!!

Pretpostavljam da bi to mnoge iznenadilo, ali da bi bilo primljeno s velikim oduševljenjem od svih nas.

Senjski zbornik VIII će izaći iz tiska do Dana Republike i unutra je i Tvoj prilog. Sigurno je da ćemo Ti poslati Zbornik čim izađe. Knjiga "Narodni pokret 1883. u Hrvatskoj" svakako me zanima i neka mi ju pošalju uz račun i popust.

Šaljem Ti knjižicu Šime Balena "Jablanac", koju je autor s nekoliko Podgoraca sam izdao. Vjerujem da ćeš naći nekoliko stvari koje će Te u njoj zaimati.

Toliko za sada. Srdačno Te pozdravljam i molim da mi se javiš kada nađeš malo slobodnog vremena

Tvoj
Glavičić

Sl. 1. Pismo Ante Glavičića upućeno Dragutinu Pavličeviću 8. 11. 1980.
(arhiva D. Pavličević)

posvetiti posebnu pozornost ratu i socijalističkoj revoluciji ako želi sačuvati radno mjesto i dobiti *solde* za *Senjski zbornik* i *mršave* honorare za suradnike. Shvatio sam njegov položaj između Scile njegova hrvatskog srca i Haribde komunističkog jugototalitarizma. Rekao je u povjerenju: "koga je moliti, nije ga ljutati!"

Naša suradnja pojačala se 1987. godine kada je profesor Glavičić lukavo smislio dvije proslave u Senju koje su Senj i Hrvatsku stavile u žarište povijesnog razvoja brodarstva i mornarice ondašnje Jugoslavije. On je povezo u jedan sustavni vijenac obranu naše Jadranske obale od kneza Domagoja, Neretljana, Omišana, branitelja Klisa, uskoka i Bunjevaca, a protiv Mlečana, Osmanlija i Austrijanaca. Okosnica svega je bila 450. obljetnica junačke obrane Klisa od Turaka 1537. i njihovo prebježništvo u Senj i 120. godini osnivanja Senjskog brodarkog društva 1867. U nekoliko dopisa moli mene i Institut za hrvatsku povijest za organizaciju i sudjelovanje na znanstvenom skupu. Tu posebno nastoji na mome referatu o Bunjercima kao pomagačima i nasljednicima uskoka. Za tu priliku priredio sam izlaganje pod naslovom "Odnos senjskih uskoka i Senjana prema Krmpoćanima-Bunjercima u 17. stoljeću." Nastupili su i tada najpoznatiji znanstvenici poput akademika Mohorovičića, dr. Klena, Valentića, Mijatovića, Bogovića i drugih. U kuli Nehaj otvorena je reprezentativna izložba o senjskim uskocima, a u senjski porat je uplovila i jedna od rijetkih podmornica tadašnje jugomornarice koju su svi posjetitelji svečanosti mogli razgledati. Taj događaj imao je izniman odjek u medijima i bio vrhunac Glavičićeve organizacijske i stručne sposobnosti. Bio je to i zenit naše stručne suradnje. To sam kolegi Glavičiću prijateljski, pomalo cesarićevski rekao: "Da bi slap tvojih uspjeha mogao ovako sjati, i moja mala kap pomagala ga je tkati." Našu raznoliku suradnju ilustrirat će najbolje preslika moga dopisa iz ožujka 1987. godine.

Nakon demokratskih promjena 1990. mogli smo slobodno istraživati i pisati o našoj prošlosti. Te godine je agilni Glavičić pokrenuo proslavu obljetnica Senjanina Nikole Jurišića i Petra Kružića na kojima nisam mogao sudjelovati. Isto tako nisam mogao pozitivno odgovoriti na ponudu da se u Senju tiska moj poveći rad "Seobe Vlaha Krmpoćana u 17. st." koji je 1989. objavljen u Beogradu. Ipak, 1993. smo zajedno radili s M. Bogovićem, A. Mijatovićem i M. Kruhekom na proslavi 500. obljetnice Krbavske bitke i dolaska krbavskog biskupa Kristofora u Novi Vinodolski. Naime, zbog srbočetničke okupacije nismo mogli to održati na Udbini. Ta je proslava imala odjeka tada, a pogotovo 2000. kad smo objavili knjigu "Krbavska bitka i njezine posljedice" koja je prilikom postavljanja temelja zavjetne crkve na Udbini 2005. godine predana kardinalu Bozaniću. Obećanje kolegi Glavičiću

ostvario sam 2004. kad sam u spomen-knjizi posvećenoj biskupu Mili Bogoviću objavio cjeloviti rad "Bunjevci-Krmpočani i njihove seobe tijekom XVII. stoljeća". Bilo je to godinu dana poslije Antine prerane smrti.

Naša posljednja opširnija suradnja bila je godine 1997. kad je u Senju obilježena 300. obljetnica rođenja pjesnika i mučenika Mateše Antuna Kuhačevića. Nastupio sam s temom "Bune krajišnika u Senju, Brinju i Otočcu". Taj rad do sada nije objavljen. Tom prilikom predstavljen je 23. broj *Senjskog zbornika* toga životnog djela prijatelja i kolege Ante Glavičića.

Koliko je on vodio brigu o svakom svom suradniku pokazuje moj i drugi primjeri. Zahvalio je na svakom separatu, knjizi, i čestitao na uspjehu. Kad sam doktorirao 1976., kad sam objavio o tom monografiju 1980., kad je 1994. izašla moja sinteza "Povijest Hrvatske", prva u slobodnoj Republici Hrvatskoj, nazvao me telefonom i zahvalio. To je prva povijest Hrvatske u kojoj su opisane senjske žrtve iz 1937. i Lički ustanak 1932. godine. I 2002. čestitao mi je na trećem izdanju "Povijesti Hrvatske" i državnoj nagradi za znanost.

Prilikom njegove smrti 2003. rekao sam kolegama kako je otišao još jedan u nizu senjskih velikana.

Tu tvrdnju, naoko uvećanu, potvrdilo je desetljeće bez njega i ovo veliko obilježavanje 10. obljetnice na koje su se odazvali brojni znanstvenici od djela i imena.

Bio je Ante tako suzdržan i skroman kad je govorio o svom radu, a tako je velik kad drugi govore o širini i dubini njegova životnog djela.

MEMORIES OF ANTE GLAVIČIĆ AND OUR COLLABORATION

Summary

The author describes a 40 year collaboration with Ante Glavičić about the research of the history of the city of Senj, the Uskoks, Bunjevci, and then collaboration in the *Senj Almanac* as well as the collaboration in the organisation of scientific meetings.

He looks briefly back to the political situation of that period.

Keywords: Ante Glavičić, Senj, museum, *Senj Almanac*, Uskoks, Bunjevci